

HIDAK ÉS SZAKADÉKOK...
A KÖZ- ÉS MAGÁNBIZTONSÁG SZEREPLŐINEK VISZONYÁRÓL,
A SZOLGÁLTATOTT MAGÁNBIZTONSÁG SZEMSZÖGÉBŐL

Az utóbbi évek egyik fontos rendészeti témájává lépett elő a köz- és a magánbiztonság szerepének és választóvonalainak meghatározása. A téma azért is izgalmas, mert professzionális megoldása komoly hiástust lenne megszüntetni. Sajnos ma még nem számolhatunk be átütő sikerrel, de az sem alábecsülendő, hogy a rendészettudomány művelői és a gyakorlati szakemberek közös munkába kezdtek a köz- és magánbiztonság problémáinak feltárása, illetőleg megoldása érdekében. Nehéz lenne persze megjósolni, hogy a különböző – nem ritkán egymásnak ellentmondó – elképzelések közül melyek bizonyulnak hosszabb távon életképesnek. Fontos tehát a témát napirenden tartani, és talán az is elnézhető, hogy a jelen hozzászólásban bevallottan csak az egyik terület, a szolgáltatott magánbiztonság – ezen belül hangsúlyosan az előerős vagyonvédelem – nézőpontjából vetjük fel, illetőleg vizsgáljuk a problémát, hiszen elsősorban e területen rendelkezünk megfelelő jártassággal. Természetesen csak szemezgetünk a leginkább karakterisztikusnak ítélt jelenségek közül, hiszen egy konferencián elhangzó felszólalás nem vállalkozhat reálisan a részletező elemzésre. További szűkítést teszünk az által, hogy mondandónkat a vagyonvédelmi szolgáltatóknak, és a felügyelő minisztériumnak, illetőleg a rendőrségnek – kis részben pedig a munkaügyi hatóságnak – a vagyonvédelmi szolgáltatásokkal kapcsolatos konfliktushelyzetei köré sűrítjük, és nem vonjuk az előadás hatókörébe az államilag, valamint az önkormányzatok által létrehozott más bűnüldöző és –megelőző szervek, valamint a magánbiztonságban jelentős szerepet betöltő polgárőrség, és több hasonlóan fontos civil szervezet tevékenységét. Igyekszünk azonban minden érintett számára elfogadható, lehetőleg „nyer-nyer” típusú, vagy ahhoz közelítő eredménnyel kecsegtető megoldási javaslatokkal is szolgálni a felvetett problémák kezelésére.

Előljáróban tisztázni kell, miszerint nem beszélhetünk mellérendeltségről a köz- és a magánbiztonság szereplői között. A kijelölt minisztérium, valamint a rendőrség mint a közbiztonságért elsősorban felelőssé tett végrehajtó szervezet, hatósági felügyeletet gyakorol a vagyonvédelmi szolgáltatók (vagyis a szolgáltatott magánbiztonság képviselői) felett, tehát a törvény erejénél fogva „feljebbvalója” a civil biztonsági szféra piaci területének. Ezért talán nem meglepő az egyik legsarkosabb megállapítás, amelyet a vagyonvédelmi szolgáltatók a hivatalos szervek megnyilvánulásaival kapcsolatos tapasztalataikra alapoznak, miszerint a magánszférából érkező felvetéseket, de olykor még a kérdéseket is, hűvös hivatali gyanakvás lengi körül. Ez nagymértékben gátolja a közös gondolkodást, a problémák konszenzusos kezelését. Gyakorta érzékelhető, hogy a hatóságok ab ovo nyereséghajhász és/vagy jogi kikaput kereső mozzogót feltételeznek egy-egy biztonsági szolgáltatásfejlesztő kezdeményezés hátterében, kiváltképp a jogi szabályozást, valamint a hatósági jogalkalmazást érintő ügyek kapcsán. Ennek okát keresve több magyarázat is található, amelyek közül egyiket sem tartjuk kizárólagosan igaznak,

hanem inkább ezek bizonyos ötvözetében véljük megtalálni a reális választ. Nem tagadjuk, hogy esetenként valóban megjelennek egyéni, illetőleg cégérdektől motivált megkeresések, nyilatkozatok, de az időnként tapasztalható általánosítóan előítéletes hivatali hozzáállást igaztalannak, jogsértőnek, és ezért elfogadhatatlannak ítéljük. A hatósági oldal menségére szóljon ugyanakkor az a tény, hogy a hatályos törvények a szakma legfőbb érdekvédelmi köztestületét, a Szakmai Kamarát nem emelik az ügyfél státusába, tehát mindenféle hatósági ügyben kizárólag a személyesen érintett magánszemélyek és vállalkozások rendelkeznek érdemi jogosultságokkal. Így persze főként a jogsértést elkövetők alkotják a tapasztalati mintát a hatóság és a vagyoni védelmi szolgáltatók kapcsolataiban. Jelentős előrelépést a Szakmai Kamara ügyféllé válását támogató törvénymódosítás eredményezhetne, amiképpen ez a környezetvédő társadalmi szervezetek esetében már meg is valósult.

A gyanakvó hatósági hozzáállás motiválójaként érzékeljük azt a téves előítéletet is, hogy a biztonsági vállalkozói szféra a jobb díjazás reményében nagy számban hajlandó akár jogsértő megoldások alkalmazására is. Ez bizony olykor-olykor negatív érzelmeket vált ki a „hivatalosságok” körében. Pedig alaposabb vizsgálódás nyomán fény derülne arra, hogy ritka kivételnek számít a tilalmazott eszközök, módszerek alkalmazása. Az is igaz, hogy a magánvállalkozások a természetüknél fogva profitorientáltak, így kockázatvállalási hajlandóságuk – minként más területek vállalkozásainak is – magasabb, mint a közszférában dolgozóké. Ebből azonban még nem következik, hogy a vagyoni védelemben gyakoribb a jogsértés, mint a piac egyéb szektoraiban, és erre vonatkozó kutatási eredmények sem állnak rendelkezésre.

A szubjektívizmus ide idézett megjelenési formái ellen azzal lehetne küzdeni, hogy nyílt légkörű és jóhiszemű párbeszédet folytatnak egymással a köz-, és a magánbiztonsági terület képviselői, amelynek keretében autentikus ismereteket szereznek egymás problémáiról és sikereiről egyaránt. Sajnos ez ma még messze nem így van. Számos szakmai konferencián szembesülünk azzal a ténnyel, hogy a rendőrség, illetőleg a minisztériumok vagy más főhatóságok meghívott képviselőjének előadásán több kollégájuk is jelen van, akik az előadás végeztével – rend szerint a halaszthatatlan hivatalos elfoglaltságára hivatkozó előadóval együtt – azonnal távoznak. Így az információcsere egyoldalúvá torzul, minthogy a privát vagyoni védők megismerkedhetnek a hivatalos szervek álláspontjával, de a civil terület már a „másik oldal” távollétében kénytelen mind a belső, mind a hatósággal kapcsolatos problémáit megvitatni. Talán nem is a konferencia szolgálhat ideális terepként a köz-, és a magánbiztonság képviselőinek disputájához, hanem a tematikus kétoldali szakmai megbeszélések sorozata. Ennek fórumrendszere egyelőre kialakításra vár.

Egy másik valós probléma a hivatali arrogancia, illetőleg a hatósági jellegből fakadó fölérendeltség helyett felsőbbrendűséget tükröző hangnem, amely esetenként a minisztériumokhoz, vagy a rendőrhatalomhoz intézett kérdésekre, szakmai felvetésekre adott válaszokban jelenik meg. Aligha nevezhető konstruktívnak és szakszerűnek például az olyan „válaszlevél”, amely egy jogszabály-alkalmazási kérdésre az inkriminált norma szövegének idézetével reflektál anélkül, hogy annak hatósági értelmezésére nézve érdemi magyarázattal szolgálna. Akadnak kioktató hangnemben fogalmazott hatósági válaszok is. Pedig éppen a jogalkalmazás terén tapasztalható a legtöbb anomália, és következetlenség az egyes hivatalos szervek gyakorlatában. Jóllehet, az utóbbi két-három évre vonatkozóan jelentős minőségi előrelépésről adhatunk számot ezen a téren, mégsem mondhatjuk, hogy minden rendben van. A ténszerűség kedvéért hozzá kell fűznünk, hogy a vagyoni védelmi szolgáltatók oldalán sem mindig makulátlan a fogadtatás, és előfordul, hogy ténszerű

bizonyítás nélkül kapnak szárnyra a rendőrségi, vagy más hatósági hozzáállást kritizáló híresztelések. Mindezen problémák kezelését szolgálná a szakmai vélemények és állásfoglalások nyilvánosságának megteremtése, amelynek eredményeként minden érdeklődő hiteles és teljes körű tájékoztatást kaphatna a felek álláspontjáról olyan, bárki számára elérhető médiumokban, mint például a rendőrségi és a vagyonvédelmi – elsősorban a Szakmai kamarai – honlapok. Ennek kezdeményei már megjelentek a Kamara weboldalán, anélkül azonban, hogy a csekély számban közzétett hivatalos állásfoglalások jogászok tartalmát a szakmai érdekképviselő megpróbálta volna a címzetti kör számára emészthetőbbé tenni, kommentálni.

A fentiekhez képest más jellegű, de kritikus gond, hogy a rendőrség, amely a civil biztonsági szolgáltatók felett hatósági jogokat gyakorol, maga is vállalkozik-vállalkozhat a privát biztonság körébe sorolható szolgáltatás nyújtására. Megkockáztatjuk annak kimondását, hogy erre kifejezetten inspirálja a rendőrséget a költségvetés, hiszen úgy kalkulál, hogy abban szerepet kap az „ellenérték fejében nyújtott szolgáltatás” eredményeként befolyt pénzüsszeg is. Pedig a profitorientált vonásokkal rendelkező hatóság működésébe kódolva van az üzleti tevékenységhez kötődő korrupció, és súlyos érdekellentétet is gerjeszt az érintett vállalkozások és a rendőrhatalom között. Nem igényel elmélyült elemzést, hogy kikövetkeztessük, hová vezethet, ha az ellenőrök és az ellenőrzöttek egyúttal piaci versenytársai is egymásnak. Ez a helyzet nyilvánvalóan árt mind a hatóságnak, mind az ügyfeleknek. Célszerű volna felülvizsgálni a rendőrség ellenérték fejében végezhető szolgáltatásairól szóló jogszabályt, és jelentősen szűkíteni a vállalható feladatok körét, illetőleg indokát. Egyetértve több általam nagyra értékelt szakértő véleményével, megfelelő iránynak tartom, hogy például csak fontos kriminál-politikai érdekből, másként ésszerűen nem megoldható feladatra kiterjedően, kizárólag a bizonyított önköltség megtérítése ellenében végezhesse a rendőrség a törvény által a személy- és vagyonvédelmi tevékenységek körébe sorolt szolgáltatást.

A tárgyilagosság igénye megköveteli, hogy essék szó a vagyonvédelmi vállalkozások, illetve ezek menedzsmentjének néhány kritikával illethető vonásáról is. Az egyik ilyen, hogy a biztonsági szakma sem mentes a piac más területeit is nyomasztó olyan terhektől, mint a fekete foglalkoztatás, a korrupció, vagy a tisztességtelen üzleti magatartás. Látnunk kell ugyanakkor, hogy mindezek nem szakma specifikus vonások, hanem – amint erre számos közismertté vált eset rámutat – a magyarországi piaci helyzet általános sajátosságai. Az ellenük való küzdelem sem lehet tehát szekuláris. Szükség van ezért olyan együttműködésekre is, amelyek túlmutatnak az eddig tárgyalt szervezeti-szakmai körön, és hatékonyan szolgálják a piaci jelenségek általános szintjén jelentkező problémák megoldását. Fontos feladatként kell kezelniük a vagyonvédelmi érdekképviselőeknek (a Szakmai Kamarának és más vagyonvédelmi önszervezéseknek) a szakmákon átnyúló együttműködési lehetőségek kiaknázását a korrupció visszaszorítása, a foglalkoztatás törvényessége, és az üzleti-etikai normák érvényre juttatása érdekében. Nem hangsúlyozható eléggé e területen sem a Szakmai Kamara felelőssége és lehetőségeinek tárháza. Meggyőződésünk, hogy a kormány és az országos hatóságok közvetlen partnereként definiált köztestületnek progresszív programmal kell szerepet vállalnia a törvényi háttér fejlesztésében és a konkrét ellenintézkedések kidolgozásában, illetőleg a saját berkein belül történő bevezetésében. Első helyen említjük az olyan szakmai-etikai szabályozás törvényi előfeltételeinek megteremtését, amely nemcsak a természetes személyekre, hanem a biztonsági szolgáltató vállalkozásokra, illetőleg ezek nem kamarai tag menedzsereire is kiterjeszti az etikai kódex alkalmazhatóságát. Emellett kiemelt

érdemel a közbeszerzési és versenyszabályok betartását, illetőleg vállalkozásbarát reformját támogató kamarai fellépés égető szüksége is.

A humánérs foglalkoztatás vagyónvédelmi specifikuma az alvállalkozói láncolatok működtetése. Ambivalens érzésekkel közelítünk e témához, minthogy egyfelől látjuk a megoldás minőségrontó hatását, másfelől viszont érezzük a jelen viszonyok között elkerülhetetlennek tűnő szükségességét. Jó néhány olyan vagyónvédelmi vállalkozás ismeretes, amelyek vezetése éveken át úttörő szerepet vállalt a törvényes foglalkoztatás területén. Munkaviszony keretében kezdték alkalmazni a vagyónöröket, és ennek megfelelően kalkulálták vállalási áraikat. Egykettőre szembesülniük kellett azonban azzal, hogy sem a piac, sem pedig a munkaügyi ellenörző szervezet nem honorálja törekvéseiket. Alig akadt olyan megrendelő, amely elfogadta volna, hogy egy ajánlat azért tartalmaz másokhoz képest aránytalanul magasabb díjat, mert az ajánlattevő törvényes foglalkoztatásra törekszik. Különös keserűségre ad okot, hogy az állam úgyszólván élen jár(t?) azok sorában, akik megrendelőként nem respektálják a jogkövető munkáltatói magatartást. A közbeszerzések jellemzően a legalacsonyabb árat tekintik az egyedüli minősítő ismérvnek, ezért gyakori, hogy a feketemunkára bázírozó ajánlatok lesznek nyertesek. A közbeszerzési törvény pozitív értelmű módosítása ellenére sem mondhatjuk, hogy e téren már rendezetté vált a helyzet, mert a „kirívóan alacsony ellenszolgáltatás” magyarázatára kötelezés még nem eredményezett érdemi áttörést.

A munkaügyi felügyelet ellenörzési gyakorlata sem inspirál az alvállalkozói lánc kiküszöbölésére, vagy jelentős mértékű visszaszorítására. A könnyebb ellenállás elvét követve ugyanis a munkaügyi hatóságok elsősorban azokat a vállalkozásokat sújtják kisebb-nagyobb bírsággal, amelyek törekszenek a törvényes, és munkaviszonyos foglalkoztatásra. Jóval könnyebb hibát találni a bejelentett munkaviszonyos foglalkoztatásban, mint felkutatni azokat, akik fittyet hánynak a törvényekre, és feketemunka révén realizálnak komoly nyereséget versenytársaik rovására. Egy többmillió munkügyi bírság viszont a legtöbb magyar vagyónvédelmi vállalkozást a csőd szélére juttathatja. Ezért önvédelmi megoldásként megvalósult a kockázat elaprózása, nagyobb számú alvállalkozó bevonása révén. Meglepő adatokkal találkozhatunk, ha megismerjük egy-egy jó nevű élörös vagyónvédelmi szolgáltató munkaviszonyban foglalkoztatott alkalmazottainak létszámát. Nem ritka, hogy ez a volumen nem éri el, vagy alig haladja meg a tíz főt, holott a cég szerződéses kötelezettségeinek teljesítésében több száz, esetleg ezernél is több vagyónör vesz részt. Ennek a jelenségnek az a legfőbb magyarázata, hogy a „fővállalkozó” cég a munkaügyi bírság kockázatát áthárítja alvállalkozóira. Ha ugyanis maga a fővállalkozás alkalmazná a teljes létszámot, akkor a cég egyszerűen tönkretelhetővé válna egy jelentős munkaügyi bírsággal, és főként a törvény adta lehetőség folyományaként a közbeszerzésekből való több évig tartó kizárással. Ha viszont csak a cég valamelyik néhány tíz főt foglalkoztató alvállalkozóját érinti a munkaügyi bírság és annak járulékos jogkövetkezménye, akkor a fővállalkozó „büntetlensége” és piaci státusa változatlan marad, az érintett alvállalkozó pedig akár napokon belül új vagyónvédelmi vállalkozást alapítva továbbra is a korábbi szolgáltatási helyszínen foglalkoztatja az előző cégében is dolgoztatott vagyónöröket. Anélkül, hogy az alvállalkozói rendszer más – például szakmai – okait is feltárnánk, megállapítjuk: kizárólag a vagyónvédelemre fókuszáló megoldás nincsen; a problémát a gazdaság minden szegmensére kiterjedő intézkedésekkel lehet csak eredményesen kezelni.

Vázlat igényű tallózásunk keretében a rendezésre váró és érdemes kérdések között szót érdemel a köz-, és magánbiztonság mezsgyéjének számító közterületi feladatellátás

problémája. Ez mind szakmai, mind jogalkotói oldalról kidolgozásra vár. A hatályos szabályozás értelmében a személy- és vagyónvédelmi szolgáltatást nyújtók – egyetlen kivételtől eltekintve – nem jogosultak a közterületen védelmi feladatot ellátni. Amellett, hogy a törvényi szabályozás meglehetősen homályosan rendezi a témát (ésszerűtlen feltételek egyedi magánszerződésbe iktatásához köti a megbízó ingóságainak közterületen történő védelmének jogát), kidolgozásra vár a hatóságok, a civil önvédelmi szervek és az ellenérték fejében védelmi szolgáltatást nyújtók intézkedési lehetőségeinek pontos körülírása, valamint ezek ütközési felületeinek minimalizálása.

Gondolatsorunk zárásaként kísérletet teszünk a generális előrelépési lehetőségek összefoglalására. Álláspontunk szerint ezek minden érintett számára tartalmaznak nyereséget, és kompromisszum jellegükből fakadóan követelnek engedményeket. Javaslataink:

- párbeszéd és érdemi viták folytatása a nézetkülönbségek gyökereinek feltárására, amelynek során a résztvevők
 - kölcsönösen törekszenek a speciális helyzetükből eredő lehetőségek felismerésére,
 - „minősítgetés” nélkül elfogadják a közöttük kimutatható szakmai, egzisztenciális és egyéb különbségek törvényszerű, az érintett félnek fel nem róható jelenlétét,
 - elsősorban az együttműködési felületek, és megoldások megtalálására törekszenek;
- valódi, és nemcsak papíron létező partnerség kialakítása;
- a kölcsönös elismerésen és elfogadáson alapuló együttműködés napi gyakorlattá fejlesztése;
- közösen alkotott programok, stratégiák kimunkálása a köz-, és magánbiztonság színvonalának emelése érdekében;
- konszenzussal előkészített jogalkotási előterjesztések megfogalmazása a jelenlegi ellentmondások és hiányosságok megszüntetése céljából;
- közös kutatás-fejlesztési projekt(ek) indítása a felismert problémák megoldási lehetőségeinek feltárására, valamint a külföldön sikeres gyakorlat (best practice) hazai adaptálására.

A szolgáltatott vagyónvédelem oldaláról a fejlődés katalizátorává, sőt aktív erejévé kell válnia a Szakmai Kamarának, amelynek sikerre vitele érdekében célszerű igénybe vennie a partikuláris szakmai érdekképviselőket, valamint az erre fogékony vállalkozások és szakemberek szellemi kapacitását, gyakorlati tapasztalatát. Ez a küldetés független attól, hogy a kamarai tagság kötelező marad-e, vagy önkéntessé válik. A lényeg, hogy a szervezet a törvényben megfogalmazott köztestületi státuszánál fogva a mindenkori kormányzat közvetlen tárgyalópartnere lehet, jogalkotást kezdeményező felhatalmazással bír, és – korlátozottan bár, de – az etikus szakmai magatartás hirdetőjének és őrének szerepét is betöltheti. Jelentősen visszafogja a felsoroltakban rejlő fejlesztési potenciál érvényesítését a

Kamara presztízsének megtépzott állapota, szervezeti és anyagi széttagoltsága, valamint tagjai kezdeményezőkézségének, illetőleg –képességének hiánya. E problémák elemzése azonban egy másik konferencia teljes programsorozatát is kitölné.

Összegezve: Előadásunk a magánbiztonsági szolgáltatók és a közbiztonságért elsősorban felelős hivatalos szervek között húzódó néhány töréspont bemutatásával, és áthidalásuk lehetségesnek ítélt módozatainak felvillantásával arra törekedett, hogy konstruktív közelítéssel, esetenként pedig a kendőzetlen kritika eszközével élő metszetet tárjon a konferencia hallgatósága elé. Bízunk abban, hogy a nem túl távoli jövőben arról adhatunk számot, hogy sokunk meglegedésére jelentős előrelépés történt mind a köz-, mind pedig a magánbiztonság területén, de legfőképpen az együttműködésben. Ehhez a hídveréshez alkotótársnak invitálunk minden, a vagyonvédelmi szakma iránt felelősséget, elkötelezettséget érző pályatársunkat.